

cu Werner al său, numai că l-a construit prea țeapăn. Ni se pare că Werner se teme ca nu cumva să se arate mai puțin lipsit de temperament decît stăpînul lui. Totuși, personajul cere ceva mai mult avînt și mai multă căldură!

Hangiul (Ottmar Strasser) a avut o interpretare armonios concepută, și asta înseamnă mult dacă ne gîndim cît de dificil e, în fond, acest rol, tocmai pentru că se cere stilizat și șarjat.

Observația se aplică într-o măsură și mai mare, rolului lui Riccaut; acest rol i-a pri-

lejuit lui Ernst Urans o creație excepțională. Interpreții rolurilor secundare (R. Oschewitzky, Elizabeth Kramer și Anton Niederkorn) au făcut tot ce le-a stat în putință ca să contribuie la reușita spectacolului.

Turneul Teatrului de Stat din Timișoara (secția germană) ne-a oferit cunoașterea unei realizări culturale în totul pozitive și demne de prețuire. Am dori să vedem ades repetată experiența și cu alte piese din repertoriul clasic german.

Alfred Margul SPERBER

Stilul unui teatru

M-am întrebât de multe ori în ce constă particularitatea teatrului secuiesc din Tg. Mureș, ce anume situează spectacolele sale la o înălțime elevată? Desigur, omogenitatea ansamblului, priceperea regizorală, contribuția echivalentă a tuturor factorilor ce intră în compunerea unei montări. Dar acestea sînt generalități. Ceea ce distinge spectacolele tg.-mureșene e modalitatea unitară de a înțelege teatrul, și aceasta nu numai ca rezultat al realizării scenice, ci mai ales ca premisă, ca dat inițial. Un anumit sincronism de concepție cimentează acțiunile interpreților, le face permeabile față de solicitările regiei, le armonizează în cadrul imaginat de scenograf. E adevărat că ansamblul se bucură de aportul unor individualități artistice de valoare deosebită (regizorul Tompa Miklós, actorii Kovács György, András Márton ș. a.), dar calitățile despre care vorbeam sînt *collective*. E important lucru să stabilești o perfectă consonanță într-un colectiv de teatru, să armonizezi diferite maniere actoricești, să insuflă sprinteneală și prosepțime celor formați în vechile conservatoare, să dai măsură și sobrietate celor tineri, dar, în primul rînd, să le unifici concepțiile, să realizezi un unic mod de a citi și dezvolta textul dramatic.

În felul acesta, omogenitatea nu mai e o cucerire de fiecare dată a unui spectacol, ci o *condiție asimilată*, o deprindere sau, cu un cuvînt ce rar se poate pronunța în cronici, un *stil*. Se ajunge astfel la o constanță artistică, în virtutea căreia toate montările se situează deasupra unui unui anumit indice de valoare, deasupra mediei generale. *Uri muri* (Chef boieresc), *Pescărușul* sau *Făclia* sînt doar cîteva puncte de reper în sensul acesta, iar ultima realizare, *Învățătoarea*, o întărire.

Piesa lui Bródy Sándor (1863—1924) face parte din tezaurul celei mai bune tra-

diții realist-critice a literaturii maghiare. Ea denunță — prin intermediul unei ciudate povești de dragoste dintre o tinăra învățătoare și fiul unui moșier din sat — moravurile corupte ale administrației statale habsburgice și ale slujitorilor bisericii, ipocrizia și venalitatea lor. Proaspăta absolventă a școlii normale, Tóth Flora, e repartizată — pe la începutul secolului nostru — într-un sat din sudul Ungariei. Ea vine cu o întreagă zestre de visuri și idealuri relative la misiunea ei de dascăl, visuri și idealuri ce se alimentează din ideile progresiste ale secolului trecut (sursa ideologică și în același timp limitele gîndirii sînt lecturile pasionate din Zola), cum și din condiția ei de fată săracă. Generosul ei umanitarism și elanul tineresc se izbesc însă de orinduielile constituite ale societății. Pentru a supraviețui, învățătorul trebuie să sufere o întreită servitute: față de moșier (puterea absolută în sat), față de pretor (exponent corupt al statului) și față de preot (inrobitor de conștiințe). O asemenea servitute implică renunțarea la idealurile generoase de ridicare intelectuală a satului și, bineînțeles, încadrarea în sistemul tradițional de exploatare a lui. Mai mult, Florei, frumoasă și adolescentă, pe lingă corupția gîndirii i se impunea și cea a trupului.

În fața acestei realități, în contrast cu aspirațiile făurite în școală, Flora izbuște să se salveze, ridicînd atitudinea și acțiunile ei la valoarea de simbol al demnității omenești.

Omul sărac, omul onest, jignit și călcat în picioare de prepotența celui bogat, respinge ofensele și rămîne biruitor în această inegală confruntare. „Am venit aici cu fruntea sus, plec de aici tot cu fruntea sus” — spune Flora în final, și cuvintele acestea rezumă substanța piesei, care poate fi socotită un elogiu al demnității și fer-

mității morale a omului și, totodată, al biruinței unei tendințe innoitoare față de mentalitatea retrogradă, împietrită în vechi tipare, a societății.

Protagonistă a spectacolului — fără a fi „vedetă” — e Erdős Irma (Tóth Flora). Mai mult ca la oricine, *stilul* despre care aminteam e evident: pentru că, tinără fiind, receptivă și relativ mai ușor de modelat, ea oferă imaginea concretă a ți-nutei teatrale de la Tg. Mureș. Bineînțeles, nu fără a face loc amplu calităților ei personale, ba chiar punându-le mai expresiv în valoare.

Spuneam înainte că stilul teatrului secuiesc obligă pe tineri la sobrietate și măsură, desigur aceasta neînsemnând evitarea prospețimii lor firești. Așa a fost Erdős Irma: măsurată și sobră, proaspătă și candidă, energică în replicile de atitudine, duioasă în momentele de tristețe, generoasă în a-și oferi prietenia, intransigentă și tăioasă față de inamici.

Chiar și scenele care solicitau mai multă putere în voce — mai multă decît — permiteau sursele actriței — au fost rezolvate cu inteligență, nu prin forțări stridente, ci printr-o corespunzătoare drămuire a frazei și a gesturilor.

Lesne de înțeles, ceilalți interpreți și-au strîns jocul în jurul eroinei principale, luminîndu-i figura din toate unghiurile. Însă nu static, unilateral, ca atunci cînd ansamblul alcătuiește un simplu adaus: învățătoarea e pusă în diverse raporturi — reversibile — cu celelalte personaje, care îi mijlocesc caracterizarea și pe care, la rîndul ei, le ajută să se definească. În sensul acesta, toți interpreții au făcut un admirabil joc de ansamblu, începînd cu Kovács György (în rolul tinărului Nagy, care se transformă — sub imperiul dragostei — în susținătorul unui soi de „for-

dism” social *ante litteram*), și cu András Márton (Învățătorul) și terminînd cu savuroasa apariție de o scenă a lui Varga József (Poștașul). Deosebit de valoroasă — realizarea lui Lohinszky Loránd (Preutul), care s-a distins printr-o intuiție extrem de fină a tuturor nuanțelor ce compun personajul său ambiguu. De altfel, toți interpreții au dreptul la o egală elogiare, iar dacă i-am numit pe unii, aceasta se datorește ierarhiei stabilite de text.

Datorită siguranței cu care actorii au înțeles textul și s-au orientat în scenă, spectacolul a cîștigat o deplină integritate, nimic n-a fost de prisos și nimic n-a lipsit. E impresia pe care o lasă de regulă, teatrele de bună calitate. Rolul major în ordonarea tuturor acestor elemente l-a avut, fără doar și poate, regia lui Tompa Miklós, secondat de Kömives Nagy Lajos. Deosebit de valoros e rezultatul obținut de ei în conducerea grupului de copii, în actul II (școala), care ne-a amintit magistralele realizări similare din

Irma Erdős (Flora Tóth)

cîteva filme, în special *Învățătoarea din Satrii*.

Decorurile lui Hány Lajos, cu excepția abundenței de recuzită din actul I — locuința cantorului —, au concurat la realizarea unei ambianțe propice (mai ales cele din actul II). În acest act, scenograful a făcut ca decorurile să exprime contrastul dintre ambianța tristă a școlii de țară, cu ziduri ponsoase și friguroase, și forfota plină de candoare a fetițelor care sorb cu pioșenie fiecare cuvînt al învățătoarei. Am retrăit, cîteva clipe, poezia amară a condiției școlilor de altădată, din care s-au ridicat cu greu, atîtea minți luminoase și atîtea suflete curate.

Florian POTRA